

07
05

HANE

2

Sanatta Çocuk

Çocuğun Serüveni
Çocuk Sanatı
Erken Çocukluk Döneminde
Sanat Eğitimi
Ebeveyn Tutumu

ve

SANATTA ÇOCUK İMGESİ | FRANZ CİZEK | BAKIŞ AÇISI |
REGGIO EMİLİA YAKLAŞIMI | İSİM ŞEHİR | EKRANDA NELER VAR?

Sanat Nedir?

Sanat, aslında en basit tanımıyla kendimizi ifade etmektir, ama çok derinlerde bir yerde var olma çabasını, yaşanmışlıkları, yaşamak istenilenleri, duyguları, fikirleri, kendini bulma ihtiyacını da anlatır. Kimimiz için bir kaçışken kimimiz için bir ihtiyaçtır. Kendi evrenimizde yolculuğa çıkmak, türlü duyguları deneyimlemek, bazen de bunları başkalarına anlatmayı istemektir. Bazen bir çocuğun fırçasından çıkan renk, bazen bir gencin kamerasından çıkan film, bazen bir müzisyenin piyanosundan çıkan nota sesidir ve hepsinin onlara yaşattığı ve yaşadığı o deneyimlerde belki başkalarına dolaylı da olsa aktaracakları bir şeyler vardır. Sanatta asıl önemli olan altta yatan o duygular ve birilerine ya da sadece yapanın kendisine anlatmak istediği şeylerin olmasıdır. Sanat hayatımızın hemen her alanında bizi karşılar. Aslında bakacak olursak hayatın ta kendisidir. Hayatı bir müzikal ya da resim olarak düşünseydik eğer, içinde her duyguyu barından eserler olmaz mıydı? Üzüntüyü, mutluluğu, hayal kırıklığını, başarıyı, gururu, öfkeyi, coşkuyu ve nicelerini...

7 MAYIS

hane
2

HAZIRLAYANLAR

Burak
Uğur
Cantekin

Minesu
Karaman

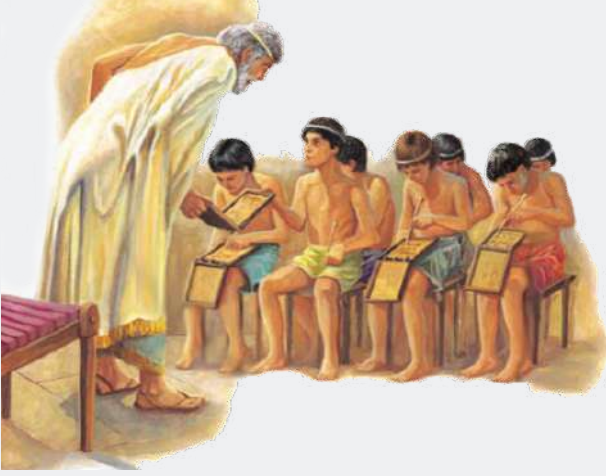

Emrah
Çelik

Geri dönüşleriniz bizim için oldukça önemli. Yorum, öneri ya da şikayetleriniz için bize instagram adresimizden ulaşabilirsiniz.

Çocuğun Serüveni

"Çocukluk fikri, Rönesans'ın büyük icatlarından biridir. Belki de en insani olanıdır."

Tarih boyunca çocuklar hep vardı; ancak çocukluk kavramı 16. yüzyıla kadar ortaya çıkmadı. Çocukluğun keşfedilmesinin ilk adımlarını Antik Yunanlılar attı. Okul düşüncesini yaratan ve ilk defa okulların kurulduğu Antik Yunan'da, okul için kullanılan sözcük 'leisure' (serbest zaman) idi. Bu, uygar bir insanın boş vakitlerini düşünerek ve öğrenerek geçirmesi gerektiği anlayışından dolayıldı. Savaşçı yapılarıyla bilinen Spartalılar dahi çocukların okuma yazma öğrendikleri okullar kurmuşlardı.

Roma medeniyeti, Antik Yunan'dan aldığı okul fikrini ve çocukluk bilincini geliştirdi. Ve gelişen çocukluk anlayışı ile ayıp kavramı arasında ilişki kurmaya başladılar. Bu, çocukluk kavramının ortaya çıkmasında oldukça etkili bir adımdı. Çünkü belli başlı bir ayıp düşüncesi olmazsa çocukluk da var olamaz. Romalılar bunu anladı ve çocukların, yetişkinlerin sırlarından -özellikle cinsellikten- korunması için çaba gösterdiler. Roma'da, çocukların korunmaya, bakıma, eğitime ve yetişkin sırlarından uzak tutulmaya ihtiyacı üzerinden tanımlanan bir çocukluk anlayışı vardı.

Okuma, soyut bilgi dünyasına girmeyi olanaklı kıldığı için okuyabilenler ve okuyamayanlar arasında bir ayrılık vardır. Yazınsal bir dünyada yetişkin olmak, kültürel sırlara sahip olmak anlamına gelir. Böyle bir dünyada çocukların yetişkin olabilmeleri için belli edinimlere ihtiyacı olur. Ancak sözel bir dünyada çocuklarla yetişkinler arasında keskin bir ayırım yoktu, çünkü çocukların yetişkin dünyasına ait bilmediği sırlar çok azdı. Okuryazar olmayan bir dünyada çocukların yetişkinliğe hazırlanmak için öğrenim görmelerine gerek yoktu, bu nedenle modern anlamda bir eğitim düşüncesi de var olmadı.

Orta Çağ'da çocukluk yedi yaşında biterdi. Çünkü çocuklar yedi yaşına geldiklerinde iyi bir şekilde konuşmaya başladılar. Çocuklar bu yaşta, anlama ve konuşma açısından bir yetişkinden farklı değillerdi. Katolik Kilisesi'ne göre, yedi yaşındaki bir çocuk doğru ile yanlış ayırt edebilirdi, bu yüzden yedi yaş akıl yaşı olarak ilan edilmişti.

Orta Çağ'da bir ayıp duygusu da yoktu. Sözel bir dünyada, sınırlandırılmamış olan Orta Çağ çocukları, savaşmak ve âşık olma kapasiteleri dışında yetişkinlerle aynı hayatı yaşıyorlardı.

Pieter Brueghel II - A Village Fair (Village festival in Honour of Saint Hubert and Saint Anthony)

Brueghel'in içkiden sarhoş olan erkek ve kadınları gösteren bir köy festivali tablosunda, yetişkinlerle yemek yiyen ve içki içen çocuklar da vardır.

Çocuk ölümlülüğünün yüksek olması da çocukluk fikrinin ortaya çıkışını geciktirmiştir. Yüksek ölüm oranları yüzünden aileler, çocuklarına karşı bugünkü gibi bir bağlılık duyamadılar. Sadece bir ya da ikisinin yaşayacağını düşünerek çok çocuk yapmak yaygın bir tutumdur. 14. yüzyılın sonlarına kadar çocuklar vasiyetnamelerde dahi yer almadı. Çünkü ebeveynleri onların uzun süre yaşayacaklarını düşünmüyorlardı.

15. yüzyılda Gutenberg'in matbaa makinesi, çocukluğun oluşmasını sağlayacak olan değişime yol açtı. Matbaa, okuyabilme yeterliliğine dayanan yeni bir yetişkinlik tanımını yarattı. Sonraki 50 yılda 9 milyona yakın kitap basıldı. Hakkında konuşulan konuların sayısı arttı, bilgiye erişim kolaylaştı. Okuyabilenler ile okuyamayanlar arasında keskin bir ayırım ortaya çıktı.

Orta Çağ'da hem yetişkinler hem de çocuklar okuyamadıkları için aynı enformasyon ortamında yaşayıp aynı entelektüel seviyeyi paylaşıyorlardı. Fakat matbaa, yeni bir yetişkinlik türü icat etti. Artık yetişkinlik biyolojik değil kültürel bir başarımdı ve yetişkinlik kazanılmak zorundaydı. Yetişkinliği kazanmak için çocukların okumayı öğrenmesi ve bunun için de eğitim almaları gerekiyordu. Böylece Avrupa, okulları yeniden keşfetti. Okullar ile birlikte çocukların sosyal statüleri de değişti. Artık çocuklar minyatür yetişkinler olarak görülmüyorlardı. Çocuklar, yetişkinlerden farklı şekilde düşünen, konuşan, günlerini farklı şekilde geçiren insanlara dönüştü. Bu değişimin ardından yetişkinler de çocuğun yetişkin olabilmesi için gereken koşulları sağlamakla yükümlü hale geldiler.

Kitaplı öğrenim ve okullar, çocukları doğal olmayan bir eğitim anlayışına tabi tuttu. Çocukların yüksek enerjileriyle birlikte doğal eğilimleri olan hareket ve coşkunluk sınırlandırıldı, yerine kitaplı öğrenimin gerekliliği olarak sessizlik, hareketsizlik ve bedensel işlevlerin düzenlenmesi getirildi. 16. yüzyılda çocuklar üzerinde öğretmen ve ailelerin yoğun denetim kurma sebebi buydu. Çocuklar masumiyetin simgesi olmayı kaybetti, çocukların doğal eğilimleri hem öğrenim karşısında bir engel hem de şeytani bir karakter ifadesi olarak görülmeye başlandı. Böylece doğa, üstesinden gelinmesi gereken bir şeye dönüştü. Bir çocuğun doğasını denetim altına alması, yetişkin olmak için gerekenler arasına girdi. Yaygın bir anlayışa göre de eğitimin temel amacı bu oldu.

Birkaç yüzyıl içinde aile yapısı değişti, çekirdek aileler kuruldu, bireyin ihtiyaçları öne çıktı ve bireysellik önem kazandı. Bu süreçte çocuğun yetiştirilme anlayışı da değişti. Eğitim kurumsallaştı, Locke'un boş levha (tabula rasa) görüşü, yeni bir çocukluk anlayışına yol açtı. Orta Çağ'ın günahkâr / suçlu çocuk imajına karşılık Locke'un, çocukların doğuştan iyi ya da kötü olmadıklarını öne süren Protestan anlayışı yayıldı. Geleceğin vatandaşları olan çocuklara yapılan her yatırım, topluma yapılan yatırımdır görüşüyle de çocuk ailenin odak noktası haline geldi ve çocuğa yönelik ekonomik, eğitsel ve duygusal yatırımlar çoğaldı.

1850 ile 1950 arasındaki dönemde, çocuğu fabrikalardan çıkarıp okullara götürebilmek ve edebiyat, giyim, eşyalar açısından çocuklara ait bir dünya yaratılması için yoğun çaba harcandı. Bu dönemde yapılan yasalarda çocuklar, yetişkinlerden farklı olarak sınıflandırıldı. Yüzyılın bitiminde çocukluk doğuştan kazanılan bir hak olarak görülmeye başlandı. İkinci Dünya Savaşı'nın da etkisiyle, 1950'den itibaren dünya tamamen değişti. Ekonomi, inanç, gelenekler ve toplumun doğruları yeniden şekillendi. Bireysellik iyice ön plana çıktı. Bu dönemden itibaren anne babalar daha az otoriter, daha müsamahakâr ve daha özgürlükçü oldular. Geleneklerin değişmesiyle birlikte çocuklar da daha özgür oldukları bir dünyada yaşamaya başladılar.

Sanatta Çocuk İmgesi

Sanat tarihinde çocuk imgesi, çocukluğun değişimine ve toplumun algısına göre değişimler göstermiştir. Çocuğun resmin konusu olması ancak 16. yüzyılda gerçekleşmiştir. Bu çocuklar ise soyluların çocuklarıdır. Sıradan insanların çocukları resmedilmek için 19.yüzyıla kadar beklemişlerdir. Modern sanatta çocuk imgesinin kazandığı en önemli yenilik budur. Modernizmin başlangıcında, izlenimci resimlerdeki çocuk imgesi, masumiyeti simgeler. İzlenimcilerin eserlerinde kontrol altında ve korunmaya muhtaç çocuk imgeleri vardır. Çocuk, aileye bağımlıdır.

Pierre Auguste Renoir, 'Gabrielle Renard and Infant Son'

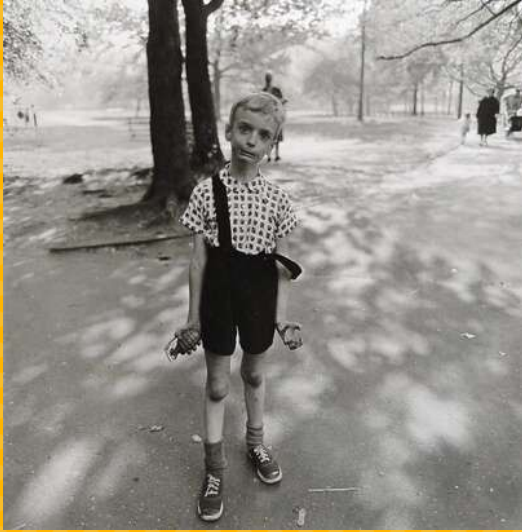
Resimdeki çocuk figürü, anne çocuk arasındaki bağın kutsallığını gösterir. Anne ile çocuk birbirlerine şefkatle bağlıdır.

Pablo Picasso, 'Paul as Harlequin'

Picasso kendi çocuklarının portrelerini çok sık yapmıştır. Bu resimdeki çocuk imgesi, çocuğun yetişkin algısında neşe kaynağı oluşunu gösterir.

Masumiyet simgesi değişen dünyayla birlikte yara almıştır. Modern sanatta çocuk imgesi, ihlal edilmiş masumiyeti sergiler. Savaş, yoksulluk ve istismarla ihlal edilmiş bir masumiyettir bu.

Diana Arbus, 'Child with Toy Hand Grenade in Central Park', 1962

Arbus'un fotoğrafında çocuk, elinde bir el bombasıyla sevdiği bir filmdeki askeri canlandırır. Bu fotoğraf çocukların masumiyetinin yetişkin dünyası tarafından istismar edildiğini gösterir. Çocuğu elindeki bombanın oyuncak olması daha çarpıcıdır. Savaşın ve şiddetin çocuklar için bir oyun haline geldiğinin kanıtı niteliğindedir. Arbus'un fotoğrafı sosyal durumun gerçek bir yansımasıdır, çünkü bu fotoğraf kurgusuzdur. Fotoğraftaki çocuk bu pozunu isteyerek vermiştir.

Gottfried Helnwein, 'Disasters of War 3'

Resmin odağında, elleri, omzu, başı kanlar içinde ayakta duran beyaz elbiseli 6-7 yaşlarında bir kız vardır. Başındaki sargıya rağmen kan akmaya devam etmektedir. Yanında durduğu yatağın üzerinde ise oyuncak bir asker var. Savaş, yaralı bir çocuğa oyun gibi mi gösterilmeye çalışılıyordur? Helnwein bu resminde şiddet, oyun ve yaralı masumiyet simgeleriyle güç sahibi yetişkinleri suçlamaktadır. İzleyicisine görmek istemediği şeyleri sunar. Eser izleyicide huzursuzluk yaratır, böylece amacına ulaşmış olur. Çünkü rahatsız edici imgeler, izleyiciyi rahatsız olduğu konuda düşünmeye zorlar. Kontrol altında olduğunu sandıkları çocuklar, bu tarz resimler sayesinde yetişkinlerden hesap sormaktadır.

FRANZ CİZEK

1865 - 1946

Franz Cižek günümüz Çekya'sının Kuzey Bohemya bölgesindeki Litoměřice'de (Almanca Leitmeritz) 12 Haziran 1865 tarihinde doğan bir Avusturyalı. Hayatının genç dönemleri hakkında pek bilgi bulunmayan Cižek 19 yaşındayken 1884 yılında Viyana'ya geldi. 1885 yılında Viyana Güzel Sanatlar Akademisi'ne giren Cižek önemli Alman ressamlardan dersler almaya başladı. Bu süreçte bir ailenin yanında kiraladığı odada çalışmalar yaparken, ailenin çocukları odasına gelmeye başlamıştı. Cižek, çocuklara kendi malzemelerini kullanmaları konusunda izin verdikten sonra çocukların ortaya çıkardıkları esere hayran oldu. Çocukların bu yaratıcılıklarının farkına varılması için bu çizimleri öğretmenlerine götürdükten sonra diğer sanatçıların destekleriyle 1897 yılında "Gençlik Sanatı" olarak çevrilebilecek "Juvenile Art" sınıflarını kurdu.

Katılımın ücretsiz olduğu bu sınıflara katılmak isteyenlerle Cižek bizzat kendisi görüşüyor ve seçiyordu. Bu sınıflardaki eğitimlerde Cižek öğrencileri kopya etmekten uzak tutmak ve kendi doğal yöntemleri ile içgüdülerini kullanmaya teşvik etmek için teknik veya model kullandırmamıştır. Cižek daima sınıfta yaratıcılığı ortaya çıkarmak ve geliştirmek üzerinde durmuştur.

Ciçek çocuklarda doğuştan gelen "hatalara" değer gösterir ve onların sürekli tekrarlayan "hatalar" olduğunu gözlemler. Bu "hatalar" çocuğun bir yetişkin gibi kapsayıcı mantıkla değil optik mantıkla düşünmesidir. Dolayısıyla çocukların çizimlerinde perspektif olmaz. Ancak o dönemde yaygın olan çocuğun resim yapma kabiliyetinin olmadığı düşüncesinin aksine Ciçek için o çocuk yetenekliydi. Değişik kaynaklar Ciçek'in başarısının çocuklarla sanki kendisi de çocukmuş gibi iyi anlaşmak olduğunu söyler ve çocukların çalışmalarına kendilerini kaptırmaları dolayısıyla Ciçek'in dersleri oldukça eğlenceli geçer.

Kaynaklar Ciçek'in toplumun sanatsal eğitiminin birkaç çizim yapmaktan daha önemli olduğunu düşündüğü için 1925 yılından sonra resim yapmayı bıraktığını yazar. Bu sürecin tamamında okulun okulsuzlaştırılmasını yani okulun tamamen ezber odaklı olmayıp yaratıcılığı teşvik etmesi gerektiğini savunmuştur. Fakir - Zengin ayrımı yapmaksızın çocukları sadece yeteneklerine göre okuluna kabul eden Ciçek'e göre fakir çocuklar daha yaratıcı eserler vermiştir. Zengin bir kitap, tiyatro, sinema ve resim gibi kaynaklara sahip olan çocukların yaratıcılıklarını kısıtladığı ve sık sık bu tarz aktivitelere gitmenin yaratıcılık açısından kötü olduğunu savunmuştur.

Ciçek yaratıcılığı kuvvetlendirmek için doğanın resmedilmesine karşı çıkmıştır. Bu karşıtlığını da "Doğa olduğu yerde duruyor, insan yeni şeyler yaratmaya çalışmalı." diyerek ezberden doğa çizimleri değil sanat istediğini belirtmiştir.

Okulu dışındaki akademik kariyerinde ise 1904 yılında Viyana Uygulamalı Sanatlar Akademisine Deney ve Araştırma Departmanı'nın başına atanıp orada da öğretmenlik yapmaya başladı. 1884 yılında geldiği Viyana'da, 1897 yılında Juvenile Art Class'ın açılışıyla başlattığı "Çocuk Sanatı Hareketi" ile yetiştirdiği ve onun ardından mirasını devam ettirecek pek çok genç sanatçıyı arkasında bırakarak, 17 Aralık 1946 tarihinde hayata veda etmiştir Franz Ciçek.

Kaynak:

Dilmaç, Oğuz. "Franz Ciçek (1865-1946) ve Çocuk Sanatı Paradigması" *Milli Eğitim* 207 (Yaz / 2015) , 203-216.

Çocuk Sanatı

20. yüzyılın başlarına kadar çocukların çizimlerine estetik bir değer atfedilmiyordu. Psikologlar, sanat eğitimcilerinin dışında çocukların eserleriyle ilgilenen tek meslek grubuydu. Onlar da bu çizimlere sanat değeri vermiyor, bunların simgesel özellik taşıyan bir çeşit gelişimsel dil sistemi olduğunu savunuyorlardı. Bunun yanında, bu çizimlerin evrilerek sanat haline gelebileceğini, çocukluk eserlerinin daha olgunlaşmış ve gerçekçi bir çizim tarzı yolunda, henüz olgunlaşmamış eserler olduklarını öne sürmüşlerdir.

20. yüzyılın başlarında estetik ve kültürel ölçütlerde bazı değişimler yaşanırken, batılı olmayan toplumların sanatlarına karşı büyük bir ilgi doğdu. Modernliğin göstergesi olarak kentleşmeyi ve endüstriyi öne çıkaran sanatçıların yanı sıra hızlı kentleşmeye ve endüstrileşmeye tepki olarak Primitivizm akımı ortaya çıktı. Bu yeni modernist görüşlerin sonucunda çocuk çizimlerinin sanat değeri taşımadığı anlayışı da yıkılmaya başlandı. Modernist sanat hareketlerinin etkisiyle, bazı sanatçılar ve sanat eğitimcileri çocukların çizimlerini estetik olarak geçerli kabul etmeye başladı.

Çocuk sanatının oluşumunda ön planda olan Ciztek, bir çocuk sanatından bahsedebilmek için iki şartın bulunması gerektiğini öne sürmüştür. *“Birinci şart, sanatın bir yetenek değil, bir yaratım süreci olduğunu anlamaktır. İkinci ve daha önemli şart ise, çocukların yetişkinlerden ayrı ve çok farklı varlıklar olduğunu anlamaktır”*.

Ciztek, sanat eğitiminin yeteneğe değil, bireyin yaratıcılığını geliştirmeye dayanan bir eğitim yeteneği olduğunu ileri sürmüştür. Çocukların yetişkinlerden farklı bir dünyası olduğunu savunup bir yetişkinden beklenecek becerileri çocuklardan beklemenin yanlış olduğunu belirtti. Tıpkı çocukluğun, henüz gelişmemiş yetişkinlik olmadığı gibi, çocuk sanatı da yetişkin sanatının kopyası değil, ondan ayrı bir sanat formudur. Ciztek ayrıca, çocukların yetişkinlerden daha yaratıcı olduğunu ve bu yüzden çocuklara daha fazla saygı gösterilmesi gerektiğini düşünür.

20. yüzyılın başlarında çocukların yaptıkları resimlerin güçlü bir ifade aracı olduğu keşfedildi. Böylece çocuğun iç dünyasını anlamak için resimlerinden yararlanılmaya başlandı. Ayrıca resimlerden yola çıkarak çocukların zekâ seviyesini belirlemeye yönelik ölçekler geliştirilmeye ve çocuk resimlerinin gelişim aşamalarının araştırmalar da başladı. Cizek de yaptığı gözlemlere dayanarak bu gelişim aşamalarını dört başlık altında topladı. Bunlar sırasıyla, **karalama dönemi**, **ritmik dönem**, **soyut-simgesel dönem** ve son olarak **bütünlük (Gestalt) dönem**.

Karalama dönemi, on sekiz ay ile iki yaş arasında başlar. Bu dönemde çocuk imgelemleri kullanarak kendini ifade etmektedir. Ritmik aşamada çocuk, çizmeye devam ederken bilinçli düşünce olmaksızın tekrarlarla bulunur. Soyut-simgesel aşamada çocuk, renk ve şekilleri kullanarak belli şekiller veya tutarlı simgeler üretmeye başlar. Bu aşama, erken çocukluğun geride bırakılıp daha yüksek bilinç düzeyine erişilen aşamadır. Çizimlerde karakteristik detaylar daha sık görülür. Önceleri sadece imgelemden yararlanan çocuk, gittikçe hafızasından ve doğadan daha fazla yararlanmaya başlar. Bu, bütünlük (Gestalt) aşamasıdır. Bu aşamadan sonra çocuk kendi çalışmalarına aşırı eleştirel yaklaşıma başlar ve üretim durur. Bu konuda Cizek şöyle demiştir: *"Çocuk simgelerle başlar. Simgeler zaman içinde deneyim ve bilgiyle gittikçe zenginleşir. Simgeler doğaya daha yakın hale gelir ve yetişkinlerden etkilenir, sonrasında ise Çocuk Sanatı son bulur. Yaklaşık bu dönemde ergenliğin de meydana gelmesi tesadüfidir. Yaratıcılığın son bulmasının asıl nedeni çocuğun simgelerden uzaklaşması ve doğayı taklit etmeye başlamasıdır. Böylece kriz başlar. Ve genellikle Çocuk Sanatı bu noktada sona erer. Krizin üstesinden gelip çocuğun üretimini bir sonraki aşamaya geçirmesine yardımcı olmak çok zor bir iştir".*

Cizek, en yaratıcı çalışmaların ergenliğe girmeden önce mi yapıldığı sorusuna karşılık şu kaniya varmıştır: *"Sanatsal yaratıcılık bir alanda ortadan kaybolurken belki çok farklı başka bir alanda ortaya çıkabilir. Tamamen kaybolması söz konusu olmaz."*

Kaynak:

Dilmaç, Oğuz. "Franz Cizek (1865-1946) ve Çocuk Sanatı Paradigması" *Milli Eğitim* 207 (Yaz / 2015) , 203-216.

Test: Çocuk Sanatı mı? Yoksa Modern Sanat mı?

Çocuk Sanatı

Modern Sanat

Çocuk Sanatı

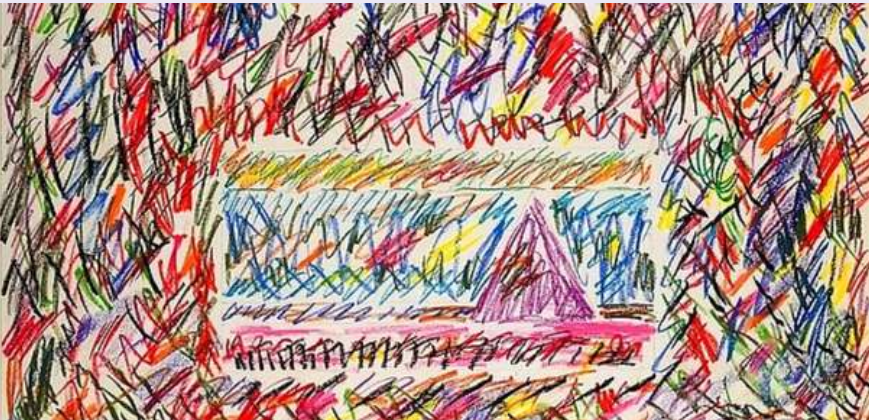
Modern Sanat

Çocuk Sanatı

Modern Sanat

Çocuk Sanatı

Modern Sanat

Çocuk
Sanatı

Modern
Sanat

Çocuk
Sanatı

Modern
Sanat

Çocuk
Sanatı

Modern
Sanat

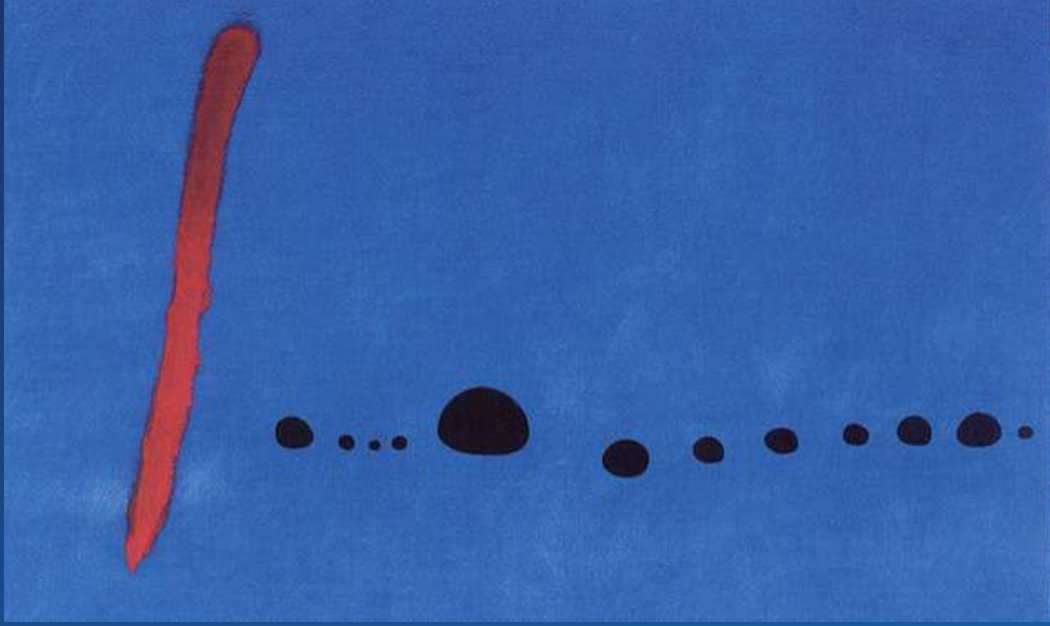
Çocuk
Sanatı

Modern
Sanat

Resim: Juan Miro, 'Blue II', 1961.

Bakış Açısı

Ekrem (9) | Siyah kesik çizgiler taşlı bir yola benziyor. Kırmızı olan da Arapça'daki elif harfine.

Alp (4.5) | Sakız.

Yiğit Eymen (6) | Mikrop görüyorum ve o kırmızı çizgi de bir yanardağ gibi.

Kerem (4) | Siyah noktalar görüyorum bi' de kırmızı bi' çizgi görüyorum ama çok büyük.

Batu (7) | Patlamış bir silah. Heyecan.

Bora (9) | Şu kırmızı şey kalem gibi, o siyah noktalar da ondan dökülmüş mürekkep damlaları.

Zeynep (2.5) | Deniz, turuncu kalem ve taşlar.

Mert (10) | Yazı yazan bir çocuğun kaleminden akan mürekkep.

İpek (6.5) | Kakaya bakan solucan.

Eylül (2) | Güzel. Tik-tak tik-tak (saate benzetiyor).

Erken Çocukluk Döneminde Sanat Eğitimi

Çocukların kavram gelişimi, duygularını ifade etmesi ve çeşitli becerilerini geliştirmesi sanat eğitiminde büyük öneme sahiptir. İhmal edilen bir süreç olmasına rağmen öğretmenler çocuklarla yaptıkları çalışmalar hakkında tartışmalar yürütmeli, çocuklarla renk, biçim ve çizgileri içeren konuşmalar yapmalıdır. Bu konuşmalar sonucunda çocuklar, kendilerinin ve başkalarının eserlerine bakmayı, sanatsal eleştiriler yapmayı, estetik özellikler hakkında öğrenecek ve bu sayede özgüvenleri gelişecektir. Bu sebeple, okul öncesi öğretmenleri çalışmalarında neleri göz önüne aldıkları, neler yaptıkları ve neler hissettikleri ile ilgili çocuklarla konuşarak bu tür etkinlikleri daha anlamlı hale getirebilmektedir. Öğretmenler veya ebeveynler çocukların bu etkinlikler ile ortaya çıkan sanatsal çalışmalara nasıl tepkiler vereceğini kestirememektedir. Bu sebeple yapılan yaklaşımlar yapılış sürecinde müdahalede bulunan "eleştirel ve düzeltici" yaklaşım ile destek verici sözlerde bulunan "iyi" yaklaşımı olarak ayrılabilir.

Övgü Yaklaşımı: Çocukların üzerinde çalıştıkları esere övgü ile yaklaşan yorumlar eklemektir. Ancak burada belirsiz, basmakalıp ve kısa ifadelerle katılım sağlamak tamamen yersiz ve yetersizdir. "Çok güzel bir resim" denildiği zaman güzellik standardı nedir gibi sorular çıkarmak yerine yapıcı ve destekleyici yorumlar yapılmalıdır.

Yargılayan Yaklaşım: Bir önceki yaklaşımda belirtildiği gibi yalnızca "iyi", "çok iyi" ve "harika" gibi sınıflandırmalar yapmak yerine tüm çocuklara çalışmalarının iyi olduğunu söylemek en etkili yoldur. Zira sürekli tekrar edilen övgü sözcükleri zamanla öğretmenin çocuk tarafındaki güvenilirliğine zarar vermektedir.

Araştırmacı Yaklaşım: Yargılamadan uzak bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda hem ürün hem süreç yansıtılmakta ve çocuk bunlar hakkında yorum yapmaya yöneltilmektedir.

Düzeltilici Yaklaşım: Bu yaklaşımda süreç esnasında bolca düzeltme yapıldığı için çocuğun sanatının eleştirilmesi veya düzeltilmesi çocuğu desteklemez ve bununla birlikte çocuğun artistik gelişimini de engeller.

Değer Verici Yaklaşım: Çocuklar yetişkinleri tatmin etmek için değil kendi duygularını yansıtmak amacıyla çalışmalıdırlar. Burada değer ise çocuğun ürünleri yerine çalışma sürecine yansıtmak daha önemlidir. Süreç yerine ürüne değer vermek, sürecin ürüne daha değerli olduğu durumlarda sanat üzerine sınırlı bir bakış açısı oluşturmaktadır. Çalışmaların değeri çocuklar düşündüklerini ve ifade etmek istediklerini anlaşılır şekilde ürünlerinde gösterdiklerinde anlaşılır. Ancak erken yaşlarda çocukların ürünlerde açıkça anlaşılacak şekilde yansıtamayabileceği unutulmamalıdır.

Sorgulayıcı Yaklaşım: Soru sorucu bir yaklaşımdır. Dil yeteneği gelişmiş çocuklar ürünleri hakkında açıklama yapabilirler ancak daha küçükler sınırlı açıklamalarla yetinmek zorunda kalırlar. Dolayısıyla çocukların sözel olarak ifade edemediği durumlar olabilir ve bu durumlarda bu yaklaşım çok efektif değildir, çünkü ürünlerinde ne veya nasıl yaptıkları sorulduğunda bilmiyorum cevabı alınabilir, ısrarlı sorular karşısında ise çekip gidebilirler. Okul öncesi çocuklar ben merkezli oldukları için, ürünleri bir şeye benzetme amacı gütmedikleri gibi, ürünü bir amaç uğruna değil tamamen bu süreçte yapılan başka şeylerden keyif aldıkları için de yapıyor olabilirler. Yetişkinlerin, çocuk bakış açısını anlamayabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Sanat çalışmaları ve ürünleri duygu ve düşünceleri yansıtmının yanısıra okul ile ev arasındaki bağlantıyı kuvvetlendirmekte ve sınıf ortamına çeşitlilik ve neşe getirmektedir. Her çocuk kendi perspektifi ve algısına göre çalıştığı için aynı şeyi yapıyorlarmış yanılgısına düşülmemelidir. Çalışma sonucu ortaya çıkan ürünlerin paylaşılması ise özsaygının artması, projeye ilişkin duygu ve düşüncenin aktarılması açısından önemlidir. Yetişkinlerin tutumları, çocukların yapıtları üzerinde doğrudan etkilidir. Değer gösterildiğinin farkına varan çocuklar, kendi değerlerini fark eder ve öz saygıları gelişir.

Bütün çocukların fikirleri, düşünceleri, yansıttıkları ve dolayısıyla resimleri kendilerince değerlidir. Bu sebeple ayırım yapmaksızın tüm resimler sergilenmeli ve çocuklara eserlerinin kabul edildiği mesajı verilmelidir.

Reggio Emilia

Reggio Emilia, ismini kurulduğu yerden alan bir erken çocukluk eğitimi yaklaşımı. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, İtalya'nın kuzeyindeki bir kasabada ailelerin girişimi ve Loris Magaluzzi'nin liderliğinde başladı. Ve çocukların potansiyellerine saygı duyup gelişimlerini destekleyen bir yaklaşım olarak bu kasabadan tüm dünyaya yayıldı.

Reggio Emilia Yaklaşımı, şu ilkeler üzerine inşa edilmiştir:

Çocuk İmgesi

Çocuklar aktif deneyimlerde bulunan, gözlem yapan, duygusal ve zihinsel yönden farklı yeteneklere sahip kişilerdir. Eğitim ortamına zengin bir bilgi birikimi ile gelirler. Öğretmenler ise bu bilgi birikimini kullanarak çocukların güçlü yönlerini geliştirmelerine yardımcı olmalıdır. Çocukların kendilerini ifade edebilecekleri birçok sembolik araç vardır. Örneğin, resim, heykel, müzik, gölge oyunları gibi. Reggio Emilia yaklaşımında buna **"Çocuğun Yüz Dili"** adı verilir. Reggio Emilia, küçük çocuklarda bu dillerin gelişimini güçlü bir şekilde destekler.

Projeler

Reggio Emilia okullarında didaktik öğrenimden ziyade proje bazlı öğrenim esastır. Çocuklar bilgiyi projeler aracılığıyla ve yaşayarak öğrenme imkânı elde ederler. Projelerin içeriği çocuklar tarafından belirlenirken, projenin konu seçiminde ise çocukların ilgi, deneyim ve becerileri göz önünde tutulur.

Proje yaklaşımı çocukların belli konuları derinlemesine öğrenmesine olanak sağlarken ilgi duydukları, kendi çevrelerini ve deneyimlerini kullanarak bilgi sahibi oldukları bir yöntemdir.

Bu yöntemle çocukların kendilerine olan güveni artarken bilgiyi aramanın, bilgiye ulaşmanın ve dolayısıyla kendi kendilerine öğrenmenin zevkine varıp, konular üzerinde derinlemesine bilgi sahibi olmayı hedeflerler.

Sınıflar

Reggio Emilia'da çevre **"üçüncü öğretmen"** olarak görülür, yani öğrenime olan katkısı ve etkisi bir öğretmen kadar etkilidir, daha küçük ölçekte bir sınıf ortamı ise "öğretmenin kendisi" gibi düşünülebilir. Ayrıca Reggio okullarında öğretimin yanında iletişim ve gözlem de ayrılmaz parçalardır. Bu sebeple çocukların ve yetişkinlerin bir arada bulunabileceği büyük bir alan bulunur. Reggio okullarında sınıflarda çocukların kendilerini başkalarının gözüyle görmelerine olanak sağlamak için duvarların köşelerine yan yana aynalar yerleştirilmiş ve çocukların kendilerini başkalarının gördüğü gibi görmeleri sağlanmıştır. Tüm sınıflar Piazza denilen bir avluya açılır, bu sınıflar estetik, ilham verici ve rahatlatıcıdır. Her avluda bir drama köşesi ve cam bölmeyle ayrılmış bir atölye odası bulunur. Atölyede farklı sanat etkinlikleri için atık malzemeler ve Atelierista denilen bir öğretmen bulunur. Sınıflar ferah ve aydınlıktır ve çocukların gölgelerini ve yansımaları izlemesine olanak tanıyacak şekilde geniş pencere ve şeffaf olarak tasarlanmıştır.

EBEVEYNLERİN SANAT-ÇOCUK İLİŞKİSİNE KARŞI TUTUMU NASIL OLMALIDIR?

Sanat özgürlük demektir ve çocuklar ne yapacaklarına, hangi malzemeleri kullanacaklarına, hangi sanat dalını seçeceklerine kendileri karar vermelidir.

Yetişkinler çocuklara sunacakları ortam ve etkinliklerle, çocukların tartışabilmelerine, karşılaştırma ve yorum yapabilmelerine fırsat sunmalıdır. Sanatçılara ait olan eserleri inceleme, benzeşimler yapma, çağrışımları hakkında konuşma, iki boyutlu ve üç boyutlu çalışmalar yapma güzel örnekler olarak verilebilir.

Çocuklara etkili bir sanat ortamı sunarken ortamı onları yarışmacı bir ortamdan uzaklaştırarak, onların kendi duygularının ve düşüncelerinin değerli olduğunu hissettirmek de oldukça önemlidir.

Tek bir sanat dalı için fırsat sunulmamalı, yelpazeyi olabildiğince genişleterek farklı sanat ve kültür alanları tanıtılmalı, bunları keşfetmelerine ve kendi seçimlerini yapabilmelerine olanak sağlanmalıdır. Çocuklara bol materyal sunularak bu materyalleri nasıl kullanacakları konusunda bilgi verilmeli ve onları iyi gözlemleyerek, neye ilgileri olduğu keşfedilmeye çalışılmalıdır. Ebeveynler, çocuklarının ortaya çıkardığı eserlere değer vermeli, ilgi göstermeli ve en önemlisi bu eserleri sergileyerek onları desteklediklerini göstermelidir.

Ebeveyn ve Çocuğun Ortaya Çıkan Eser ile İlgili Konuşma Modeli Nasıl Olmalı?

Hangi sanat öğelerini görüyorsanız onları betimleyerek söyleyebilirsiniz. Bunlar kullanılan **doku, renkler, dizayn, çizgiler, şekiller, desenler** ve **ortaya çıkarılan kompozisyon** olabilir.

Çocukların ortaya çıkardıkları üründen çok, bu ürünün oluşumu sırasında geçirilen süreç ile ilgili sorular sormaya özen göstermelisiniz.

Açık uçlu sorular sorularak cevaplar için geniş bir alan bırakmak iyi olabilir.

Çocuğun çabasını ve emeğini destekleyip sonraki çalışmalarını için teşvik etmelisiniz.

Çocuğun süreç içinde kullandığı malzemeler, hissettiği duygular, yaparken nelerden zevk alıp almadığı ile ilgili şeyler hakkında sohbet edebilirsiniz.

“Aferin” gibi takdir eden söylemlerden kaçının.

Övgü içeren cümleler kurmamaya özen gösterin. Çocuğun çıkardığı ürünü sizin takdirinizi ve övgünüzü almak için yaptığı izlenimini yaratmamalısınız.

Çok fazla soru sorarak derinlemesine araştırma yapmamaya ve konu dışına çıkıp alakasız sorular sormamaya çalışın.

“Sen mavi bir Güneş yapmışsın ama aslında Güneş sarıdır.” gibi düzeltmeler yapmaktan kaçının.

“Bu nedir?” gibi sorular sormak yerine ne gördüğünüzü söyleyip anlatmalısınız.

Çocuğunuzun çıkardığı ürün ile tatmin olmadığını görürseniz bunu göz ardı etmeyin ve bu konu hakkında onunla konuşup ne hissettiğini sorun.

İsim-Şehir

Barselona, İspanya'nın ikinci büyük şehri ve Akdeniz kıyısında önemli bir liman kenti. Şehir Kartacalılar tarafından kurulduktan sonra Romalılar, Vizigotlar, Müslüman Endülüs Emevileri ve Franklar şehir üzerinde hâkimiyet kurdu. Kentte Katalanca, İspanyolcadan bile önemlidir ve baskın dildir. Şehir zaman içerisinde farklı devletler tarafından yönetilmiş olsa da onlardan sonra gelen üç şey bu şehri tanımlamak için yeterlidir: **Katalan Milliyetçiliği**, **FC Barcelona** ve **Antoni Gaudî**.

FC Barcelona 1899 yılında kurulan köklü bir spor kulübüdür ve Barselona'nın meşhur Katalan Milliyetçiliğinin de sportif alandaki oldukça başarılı bir temsilcisidir. Bir nevi Katalan Millî Takımıdır.

Diğer tarafta ise Antoni Gaudî; 1852 yılında bir bakır ustasının oğlu olarak dünyaya gelmiş mimari modernizmin öncülerinden olan Katalan mimar. Gaudî, sanayileşme sonucu orta sınıfın zenginleşmeye başladığı zamanlarda mimarlık eğitimini aldı ve Barselona bu zenginleşmenin sonucu olarak mimari olarak da belli bir refah düzeyine ihtiyaç duymaya başlamıştı. Gaudî aşırı göç sonucu plansızca büyüyen bu şehrin ilk şehir planlamacılarından biridir. Kentin ızgara görünümlü blok şekli Gaudî'nin bir eseridir. Fakat kendisinin en önemli iki eseri bu şehre bir kimlik katmıştır. Birincisi bakıldığı zaman dalgalı deniz ve deniz yosunları etkisi veren bir rezidans olan Casa Milà, ikincisi ve belki de en meşhuru ise 1926 yılında tramvay çarpması sonucu ölümü ile yarım kalan ve günümüzde hala bitirilememiş, Barcelona silüetinin ortasında bitmeyen bir inşaat alanı gibi yükselen La Sagrada Famîlia.

73 yaşında talihsiz bir şekilde hayata veda eden ve yarım kalan eserinin içine gömülen Gaudî, şehre hakim olan onlarca medeniyetin bırakmadığı mimari mirası, inşa ettiği modernist eserler ve yarım kalan bir bazilikayla bırakmayı başarmış ve Barselona deyince akla gelen belki de ilk eserin onu bitiremeden ölen mimarı olarak hafızalarda ve La Sagrada Famîlia'nın içinde kendisine yer edinmiştir.

EKRANDA NELER VAR?

Norveç Oslo'daki **Uluslararası Çocuk Sanatı Müzesi**, dünyanın ilk tam ölçekli Çocuk Sanatı Müzesi olarak hizmet veriyor. Bugün müzenin sanat koleksiyonu 180'den fazla ülkeden çocuklar ve gençler tarafından yapılmış eserlerden oluşuyor. Google Art&Culture'dan müze görünümüne bakabilir, Google'ın Street View (sokak görünümü) özelliğinden faydalanarak müzede bulunan eserleri görebilir, müzeyi adım adım gezebilirsiniz.

Dünyanın İlk Online Caz Festivali !

Dünyanın ilk online caz festivali olan "24.Uluslararası Ankara Caz Festivali" Dünya Caz Günü olan 30 Nisan'da başladı bile. "Caz ve Özgürlük" teması ile gerçekleşen, Türk ve yabancı müzisyenlerin konuk olduğu festival, 10 Mayıs'a kadar her gün yapacakları canlı yayınlarla kulaklarınızın pasını silecek. Jazz Society of Turkey - Caz Derneği'nin Youtube hesaplarından yapılacak yayınla festival, müzikseverlerle çevrimiçi ortamda buluşmuş olacak.

Göknül Özkök'ün 47. İstanbul Müzik Festivali kapsamında yazdığı çocuk kitabı Fanfar'da, Lale ve Sinan adlı ikiz kardeşler, Müziklerin Efendisi ile Süreyya Operası'ndan Aya İrini'ye, oradan da Galata Kulesi Meydanı'na uzanan bir yolculuğa çıkıyor. Bizleri oradan oraya sürüklerken bir yandan da bizi farklı bestecilerle ve enstrümanlarla tanıştırıyor. Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden Prof. Dr. Feyza Çorapçı'nın danışmanlığında hazırlanan bu kitabın seslendirilmiş halini de İKSV Youtube kanalında bulabilirsiniz.

